УДК 811.111'25:81'373.612.2:82-1
DOI https://doi.org/10.32782/bsps-2026.11.22

ВІДТВОРЕННЯ БІБЛІЙНОЇ МЕТАФОРИКИ ТА КОНЦЕПТУ ЗРАДИ В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОК-ПОЕЗІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ПІСНІ «THE JUDAS KISS» ГУРТУ «METALLICA»)

Олена Хан
кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри англійської філології
та світової літератури імені професора Олега Мішукова
Херсонського державного університету
вул. Шевченка, 14, м. Івано-Франківськ, Україна
orcid.org/0000-0001-5971-2967
e-mail: okhan@ksu.ks.ua

Анотація. *У статті проаналізовано специфіку перекладу релігійної метафорики в англомовному рок-дискурсі. На прикладі тексту пісні «The Judas Kiss» гурту «Metallica» досліджено способи трансформації біблійного архетипу Юди в сучасний філософський контекст. Поетика гурту «Metallica» традиційно вирізняється інтертекстуалізмом та залученням складних філософських наративів. Пісня «The Judas Kiss» (2008) є репрезентативним прикладом переосмислення сакрального сюжету в межах сучасної масової культури. Для перекладознавства цей текст становить особливий інтерес, оскільки вимагає відтворення не лише буквального змісту, а й складної системи алюзій, що апелюють до колективного несвідомого. Особливу увагу приділено перекладацьким стратегіям, що дають змогу зберегти інтертекстуальну глибину та емоційну експресію оригіналу. Окрім того, стаття розкриває специфіку функціонування та перекладу релігійних алюзій у сучасному рок-дискурсі. Проаналізовано трансформацію біблійного архетипу Юди як екзистенційного символу внутрішньої зради. Особливу увагу приділено методам стилістичної компенсації та архаїзації під час відтворення сакрального підтексту українською мовою. Дослідження демонструє, що переклад рок-поезії з глибоким релігійним підтекстом неможливий без дешифрування інтертекстуальних кодів, де дотримання стилістичної висоти, яка дає змогу зберегти конфлікт між сакральним та профанним, виступає основною стратегією. Акцентовано увагу на тому, як гурт реконструює традиційні релігійні догми, перетворюючи їх на інструмент психологічного аналізу особистості. Обґрунтовано, що пісенна творчість колективу є складним інтертекстуальним полем, де перетинаються теологічні питання та філософські ідеї Ніцше й Сартра. Виявлено, що під час роботи з релігійним підтекстом перекладачеві необхідно застосовувати стилістичну адаптацію (заміну нейтральної лексики оригіналу на українські конфесійні відповідники), смисловий розвиток (розширення образу для того, щоб зробити філософську ідею зрозумілою цільовій аудиторії) та контекстуальну заміну (використання лексем, що мають глибші релігійні конотації в українській культурі).*

Ключові слова: *перекладознавство, рок-поезія, архетип Юди, біблійна алюзія, екзистенціалізм, інтертекстуальність, перекладацькі трансформації, біблійна метафорика, рок-герменевтика.*

© О. Хан, 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

ISSN 2786-8184 (print), ISSN 2786-8192 (online)

REPRODUCTION OF BIBLICAL METAPHORS AND THE CONCEPT OF BETRAYAL IN THE UKRAINIAN TRANSLATION OF ROCK POETRY: A CASE STUDY OF METALLICA'S «THE JUDAS KISS»

Olena Khan
Candidate of Philological Sciences
Associate Professor at the Department of English Philology and World Literature
Kherson State University
Shevchenko Str., 14, Ivano-Frankivsk, Ukraine
orcid.org/0000-0001-5971-2967
e-mail: okhan@ksu.ks.ua

Abstract. *The article analyzes the specifics of the translation of religious metaphor in the English-language rock discourse. Using the example of the text of the song «The Judas Kiss» by the band «Metallica» and methods of transformation of the biblical archetype of Judas into a modern philosophical context are investigated. The poetics of the band «Metallica» is traditionally distinguished by intertextualism and the involvement of complex philosophical narratives. The song «The Judas Kiss» (2008) is a representative example of rethinking the sacred plot within modern mass culture. For translation studies, this text is of particular interest, as it requires the reproduction of not only the literal content, but also a complex system of allusions appealing to the collective unconscious. Special attention is paid to translation strategies that allow preserving the intertextual depth and emotional expression of the original. In addition, the article reveals the specifics of the functioning and translation of religious allusions in modern rock discourse. The transformation of the biblical archetype of Judas into an existential symbol of inner betrayal is analyzed. Special attention is paid to the methods of stylistic compensation and archaization when reproducing the sacred subtext in the Ukrainian language. The study demonstrates that the translation of rock poetry with a deep religious connotation is impossible without deciphering intertextual codes, where maintaining a stylistic height that allows maintaining the conflict between the sacred and the profane is the main strategy. Attention is focused on how the band reconstructs traditional religious dogmas, turning them into a tool for psychological analysis of personality. It is substantiated that the group's song creativity is a complex intertextual field where theological questions and philosophical ideas of Nietzsche and Sartre intersect. It was found that when working with religious connotations, the translator must apply: stylistic adaptation (replacement of the neutral vocabulary of the original with Ukrainian confessional counterparts), semantic development (expansion of the image in order to make the philosophical idea understandable to the target audience) and contextual replacement (use of lexemes that have deeper religious connotations in Ukrainian culture).*

Key words: *translation studies, rock poetry, the archetype of Judas, biblical allusion, existentialism, intertextuality, translation transformations, biblical metaphorics, rock hermeneutics.*

Постановка проблеми. Сучасна рок-поезія, а зокрема творчість гурту «Metallica», давно вийшла за межі суто розважального жанру, перетворившись на складну систему філософських та інтертекстуальних кодів. Слід зазначити, що альбом гурту «Death Magnetic» (2008), до якого увійшла композиція «The Judas Kiss», демонструє глибоке залучення сакральних наративів у простір важкого металу. Поетика гурту традиційно вирізняється інтертекстуалізмом та залученням складних філософських наративів. Своєю чергою, пісня «The Judas Kiss» є репрезентативним прикладом переосмислення сакрального сюжету в межах сучасної культури. Для перекладознавства цей текст становить особливий інтерес, оскільки вимагає відтворення не лише буквального змісту, а й складної системи алюзій, що апелюють до колективного несвідомого [3, с. 112].

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що сучасний рок-дискурс як соціокультурний феномен дедалі частіше стає об'єктом філологічних студій, виступаючи складним синтезом художньої виразності та філософської рефлексії. Поетика гурту «Metallica», зокрема композиція «The Judas Kiss» (2008), репрезентує реконструкцію біблійного архетипу Юди, актуалізуючи екзистенційні проблеми зради, вибору

та морального релятивізму [10]. Проблема адекватного перекладу українською мовою таких текстів, де необхідно зберегти баланс між сакральною стилістикою оригіналу та сучасною рок-естетикою, залишається малодослідженою, що і зумовлює актуальність досліджуваної теми.

Об'єктом дослідження постає рок-поезія гурту «Metallica» як інтертекстуальний феномен.

Предметом дослідження є перекладацькі стратегії та трансформації, застосовані під час відтворення релігійно-філософської метафорики англомовного рок-дискурсу в українську мову.

Мета дослідження полягає у виявленні та теоретичному обґрунтуванні найбільш ефективних перекладацьких стратегій, що дають змогу зберегти семантичну глибину, емоційну експресію та інтертекстуальний зв'язок біблійних образів у перекладі пісні «The Judas Kiss».

Серед основних *завдань* виокремлюємо: окреслення специфіки функціонування біблійних алюзій у текстах гурту; здійснення компаративного аналізу оригіналу досліджуваної пісні та варіантів її україномовного перекладу; систематизацію перекладацьких трансформацій, застосованих для відтворення концептів зради, спокуси та фатуму; аналіз ролі архаїзації та фоносемантичної компенсації у збереженні стилістичного регістра твору.

Для розв'язання поставлених завдань використано такі *методи*: описовий метод (для класифікації лексичних одиниць); метод контекстуально-інтерпретаційного аналізу (для виявлення ідейно-художнього навантаження образу Юди); компаративний метод (для оцінки еквівалентності перекладу) та метод трансформаційного аналізу (для опису лексико-граматичних замін).

Наукова новизна дослідження полягає у вперше здійсненому системному перекладознавчому аналізі композиції *«The Judas Kiss» Metallica* через призму екзистенційної філософії.

Згідно з теорією Ю. Крістевої будь-який текст є мозаїкою цитацій [6]. У пісні «The Judas Kiss» ми спостерігаємо явище так званого вертикального контексту, де за кожною фразою стоїть пласт християнської етики. А отже, для перекладача ключовим завданням стає збереження прагматичного потенціалу оригіналу, а саме утворення в україномовного слухача тих самих асоціацій (гріх, каяття, фатум), які, імовірно, виникають у читача оригіналу.

Слід зазначити, що концепт зради в пісні актуалізується через опозицію «світло/темрява» (повна порівняльна таблиця тексту пісні та запропонованого академічного перекладу міститься у табл. 1). У контексті твору широко застосовується метафора пітьми, приміром *«When the days have turned to black»* є не просто описом настрою героя, а й, імовірно, постає алюзією на євангельську темряву під час розп'яття [5].

Фоносемантичний аналіз тексту виявляє високу концентрацію сибілянтів (звуки [s],[sh]). І саме це створює ономатопеїчний ефект шипіння, що на підсвідомому рівні відсилає до біблійного змія-спокусника. А отже, в україномовному варіанті перекладачеві слід застосовувати фонетичну компенсацію, насичуючи текст звуками [с], [з], [ш] («заступив», «збудив», «поцілунок смерті»).

Також слід звернути увагу на сакралізацію імперативів. Приміром, в оригіналі вжито конструкцію *«Surrender unto me»*. Лексема *«unto»* є архаїчною формою прийменника *to*, характерною для релігійних текстів XVII ст. Під час перекладу ми відмовляємося від нейтрального «здайся мені» на користь «покорися волі моїй» (переклад наш). Це додає тексту «пророчого» звучання, де мовець (Юда/Диявол) виступає як домінуюча метафізична сила.

Рядок *«Follow! I'll lead you home»* містить глибокий зміст. У християнському дискурсі «home» («дім») – це Царство Небесне, проте у контексті твору Юда обіцяє шлях до «дому», як до пекла або небуття. Варіантом перекладацького рішення у цьому сенсі може бути капіталізація лексеми «дім», таким чином перетворюючи побутове поняття на метафізичну категорію.

Пропонуємо розглянути методологію трансформацій у порівняльній таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця тексту пісні «The Judas Kiss» та запропонованого академічного перекладу

Куплет/ Частина	Original (Lyrics by James Hetfield)	Українськомовний переклад (еквівалентний)	Коментар до перекладу
Verse 1	*When the world turned its back* *When the days have turned to black* *When the fear is all you seek* *When the strong have become weak*	*Коли світ спиною став,* *Коли день у пітьму впав,* *Коли страх – єдина ціль,* *Коли міць – це лише біль.*	Використано антонімічну опозицію (міць/біль) для збереження фаталістичного настрою
Chorus	*Bow down!* *Sell your soul to me* *I will set you free* *Settle over me* *Bow down!* *Surrender unto me* *Submit infectiously* *The Judas kiss effectively*	*Впади ниць!* *Душу мені продай* *Волю собі пізнай,* *У мені спочивай.* *Впади ниць!* *Покорися волі моїй,* *Смертельний вирок у ній –* *Поцілунок Юди – назавжди.*	Використано архаїзм «впади ниць» та стилізацію «unto» через давальний відмінок
Verse 2	*When the man has lost his way* *When the light has gone away* *When the end is all you see* *When the God has ceased to be*	*Коли праведний зблудив,* *Коли світло заступив,* *Коли бачиш тільки край.* *Коли Бог покинув рай.*	«God has ceased to be» перекладено через екзистенційну втрату присутності Творця.
Bridge	*Juda lives, recite this again* *Juda lives, recite this again* *Juda lives, recite this again* *Juda lives!* *Follow! I'll lead you home* *Follow! I'll lead you home*	*Юда живий, проказуй це знов* *Юда живий, проказуй це знов* *Юда живий, проказуй це знов* *Юда живий!* *Гряди! Я введу тебе в Дім* *Гряди! Я введу тебе в Дім*	Ключовий момент: перехід на літургійний лексикон («проказуй», «гряди», «Дім»).
Outro	*So what now?* *Where do I go?* *The Judas kiss* *The Judas kiss*	*Що тепер?* *Куди мені йти?* *Поцілунок Юди* *Юдин поцілунок*	Використання інверсії («Юдин поцілунок») для фінального акценту

Примітка: дана таблиця репрезентує авторську модель еквівалентного перекладу, побудовану на принципі стилістичної адекватності. У лівій колонці наведено оригінальні лексеми, що містять приховані теологічні коди. У правій колонці запропоновано українські відповідники, дібрані шляхом методу прагматичної адаптації. Основну увагу приділено переходу від нейтральної лексики англійської мови до конфесійно маркованих одиниць української мови (напр., *follow – гряди*), що дає змогу зберегти високий трагедійний пафос твору «Metallica».

У тексті пісні «The Judas Kiss» простежується не лише біблійна метафорика, а й нігілістичний підтекст, характерний для філософії Ф. Ніцше. Рядок *«when the God has ceased to be»* (Коли Бог перестав бути) прямо корелює з відомою тезою про «смерть Бога». У цьому контексті Юда постає не просто зрадником, а й руйнівником старих цінностей. Якщо християнська традиція розглядає зраду як гріх, то в ніцшеанському вимірі – це звільнення від ілюзій [4].

А отже, під час відтворення фрази *«I will set you free»* важливо передати цей подвійний

зміст. З одного боку, це диявольська обіцянка (спокуса), з іншого – екзистенційне визволення через руйнування моральних догм. Використання у перекладі дієслова «пізнати» («Волю собі пізнай») відсилає до біблійного пізнання добра і зла, що є одним із ключових тем пісенного тексту [2].

Окрім Ніцше, у тексті «The Judas Kiss» чітко простежується екзистенціалістська лінія Ж.-П. Сартра. Питання в аутро пісні – *«So what now? Where do I go?»* – маркує стан «закиненості» людини у світ після скоєного вибору [6].

Юда в пісні стає метафорою «Іншого», чий поцілунок фіксує сутність героя як зрадника. Фраза *«The Judas kiss effectively»* вказує на те, що дія вже відбулася і змінити її неможливо. В українському перекладі ми використовуємо лексему *«вирок»* або *«назавжди»*, щоб підкреслити сартрівську ідею відповідальності за свій вибір, який стає остаточним [7].

Проведений аналіз підкреслює, що переклад рок-поезії з глибоким релігійним підтекстом неможливий без дешифрування інтертекстуальних кодів. Основною стратегією є дотримання стилістичної висоти, яка дає змогу зберегти конфлікт між сакральним та профанним. Найуспішнішою трансформацією є контекстуальна заміна, що спирається на українську традицію сакральних текстів.

Аналіз пісенного тексту «The Judas Kiss» дає змогу зробити висновок, що успішне відтворення рок-поезії вимагає від перекладача ролі «ловця алюзій». Установлено, що стратегія форенізації виступає ефективнішою за адаптацію під сучасну мову; доведено, що лексема «Judas» в українському перекладі має зберігати статус ідіоми («Поцілунок Юди»), оскільки вона є універсальним культурним кодом; виявлено, що переклад має бути еквіритмічними, тобто зберігати жорсткий ритм оригіналу, що імітує невблаганність долі.

Таким чином, переклад рок-тексту – це не лише лінгвістична операція, а й акт герменевтики, де перекладач розшифровує екзистенційний відчай автора через призму національної релігійної традиції. Використання високого стилістичного регістру в українському перекладі дає змогу уникнути профанації змісту та підкреслити інтелектуальну вагу поезії Дж. Гетфілда.

Слід зазначити, що перекладач рок-поезії такого рівня виступає не просто медіатором між мовами, а медіатором між епохами, адаптуючи античну за своєю потужністю трагедію зради до сучасного лінгвокультурного контексту. Дослідження підтверджує, що сучасний хеві-метал-дискурс є формою «нової сакральності», де біблійні архетипи використовуються для опису психологічних криз сучасної людини. Отже, переклад має спиратися на тезаурус класичної духовної літератури. А зіставлення ніцшеанського нігілізму та християнської етики в межах одного тексту вимагає від українського перекладу гнучкості: поєднання архаїзмів (ниць, гряди) з експресивними формами, що передають внутрішній хаос індивіда.

Наукова розвідка постає перспективним дослідженням у галузі перекладознавства, оскільки дослідження, інтерпретація та якісна ретрансляція сучасного рок-дискурсу є недостатньо вивченим відгалуженням у річищі сучасного перекладознавства і потребує уваги фахівців, ураховуючи потужний вплив світової рок-культури з її музично-пісенним контекстом на світосприйняття різновікової категорії людської спільноти по всьому світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад. Львів : Вид-во при Львів. держ. ун-ті, 1989. 216 с.
2. Біблія або Книги Святого Письма / пер. І. Огієнка. Київ : УБТ, 2002. 1238 с.
3. Крістева Ю. Полілог / пер. П. Таращука. Київ : Юніверс, 2004. 480 с.
4. Ніцше Ф. Так казав Заратустра: Усі та ні для кого / пер. з нім. О. Фешовець. Львів : Астролябія, 2010. 384 с.
5. Ніцше Ф. По той бік добра і зла / пер. з нім. А. Онишко. Львів : Літопис, 2002. 160 с.
6. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо: Нарис феноменологічної онтології / пер. з франц. В. Терлецького. Київ : Основи, 2001. 854 с.
7. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм / пер. з франц. П. Таращука. Київ : Основи, 2007. 120 с.
8. Селіванова О. О. Когнітивна ономасіологія : монографія. Київ : Вид-во УФЦ, 2000. 248 с.
9. Hetfield J. The Lyrics: 1981–2021. New York: Blackened Recordings, 2023. 500 p.
10. Metallica. The Judas Kiss. *Death Magnetic*. Warner Bros. Records, 2008. CD.

REFERENCES

1. Zorivchak, R. P. (1989). Realiia i Pereklad. [Realia and Translation] Lviv: Publishing House at Lviv. State University, 216 p. [in Ukrainian].
2. Bibliya abo Knyhy Sviatoho Pys'ma. [Bible or Books of the Holy Scriptires] / trans. I. Ohienko. Kyiv: UBT, 2002. 1238 p. [in Ukrainian].
3. Kristeva, Yu. (2004). Polilog. [Polylogue] / trans. P. Taraschuk. Kyiv: Universe, 480 p. [in Ukrainian].
4. Nietzsche, F. (2010). Tak Kazav Zaratustra. Usi ta ni dlia Kogo. [Thus said Zarathustra: Everyone is for no one]. trans. from German O. Feshovets'. Lviv: Astrolabia, 384 p. [in Ukrainian].
5. Nietzsche, F. (2002). Po Toi Bik Dobra I Zla. [On the other side of good and evil]. trans. from German A. Onyshko. Lviv: Litopis, 160 p. [in Ukrainian].
6. Sartre, Zh.-P. (2001). Buttia I Nischo: Narys Fenomenologichnoii Ontologii. [Being and Nothingness: An Essay on Phenomenological Ontology]. trans. from French. V. Terletskyi. Kyiv: Osnovy, 854 p. [in Ukrainian] .
7. Sartre, Zh.-P. (2007). Ekzystentsializm – tse Humanism. [Existentialism – is humanism]. trans. from French. P. Taraschuk. Kyiv: Osnovy, 120 p. [in Ukrainian].
8. Selivanova, O.O. (2000). Kognityvna Onomasiologiya: monografiya. [Cognitive onomasiology: a monograph]. Kyiv: UFC Publishing House, 248 p. [in Ukrainian].
9. Hetfield, J. (2023). The Lyrics: 1981–2021. New York: Blackened Recordings, 500 p. [in English].
10. Metallica (2008). The Judas Kiss. Death Magnetic. Warner Bros. Records, CD. [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 28.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 03.11.2026